Reg. No. .. . .
Name : . . . .

HIGHER SECONDARY MODEL EXAMINATION 2011

PART-II SANSKRIT

HSE - II

Max. Score : 80
Time : 2.½ Hrs.
Cool-off time 15 Mtd.

निर्देशाः - (1) *सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।* (2) *प्रश्नान् प्रश्ननिर्देशान् च सावधानं पठित्वा उत्तरत।*
(3) *प्रश्नानां वाचनाय* 15 *निमेषाः कल्पिताः।*

I. उदाहरणानुसारं विश्लेषयत — (1x2=2)

1. बालाश्च - बालाः + च । मखाश्च - . . . . + ...

2. छात्रो विष्णुः - छात्रः + विष्णुः । श्यामो युवा - . . . . + ...

II. श्लोकं पठित्वा गद्यक्रमं पूरयत — (3)

नियम्य सा मातुल इत्यमर्षं प्रसेदुषी मामवदच्च बाला।
अरिर्महीयानजनिष्ट भूमौ तवोचितं सम्प्रति चिन्तयेति।।

सा बाला ....इति ...... नियम्य प्रसेदुषी माम् अवदच्च। तव महीयान् .... भूमौ अजनिष्ट। सम्प्रति उचितं चिन्तय इति।

III. सूचनानुसारम् उपन्यसत – कंसस्य भाषणम्। (8)

सूचनाः - अमात्यान् समाहूतवान्। भगिन्याः सुताः हताः। विनिद्रः रजनीम् अनैषम्। सरसीरुहाक्षः अजायत। अयमर्थः नारदेन उक्तः। सः मत्सकाशात् वधम् अर्हति। अमरावती नः हस्ते भविष्यति।

IV. कोष्ठकात् समुचितम् उत्तरं निर्धार्य लिखत – (1×5=5)

1. श्रीकृष्णविलासकाव्यं केन लिखितम्? (कालिदासेन, भासेन, सुकुमारकविना)
2. हता नृशंसेन सुताः भगिन्याः। नृशंसः कः? (कृष्णः, प्रलम्बः, कंसः)
3. तपसा तव नन्दगोप मन्ये फलितं जन्मसहस्रसञ्चितेन। कस्य वचनम्?(वसुदेवस्य, नन्दगोपस्य, कंसस्य)
4. मुग्धभावमधुरेण रञ्जयन् शैशवेन हृदयम् व्रजौकसाम्। कः? (प्रलम्बः, गोपः, कृष्णः)
5. सा पपात भुवि घोरनिस्वना। का? (यशोदा, पूतना, प्रलम्बः)

V. 'आह्लादपूर्णं गोकुलं गच्छतु' एतदाशयप्रतिपादकः श्लोकः कः इति लिखत – (2)

1. प्रतिवेदि निविष्टपूर्णकुम्भं विलसत्तोरणमुज्वलत्प्रदीपम्।
व्रज गोकुलमाकुलं प्रजाभिः भवदीयागमनप्रहर्षिणीभिः ।।

2. सर्वे वयं दैत्यकुलप्रसूताः केनापि जाता भुवि कारणेन।
स तेन सन्नह्यति जेतुमस्मान् उक्तोऽयमर्थः किल नारदेन।।

VI. एकं पत्रं लिखत — सूचनाः - भवतः विद्यालये युवजनोत्सवं भवति। जनुवरि १५ तः १९ पर्यन्तम्।

अखिलेशः भवतः मित्रम्। भवान् संस्कृतपद्योच्चारणे भागं गृह्णाति। सुहृदः सान्निध्यम् इच्छति । (6)

VII. **प्रदत्तान् नाटकसङ्केतान् अधिकृत्य लघुटिप्पणीः लिखत –** (2×4=8)

क) नान्दी ख) स्थापना ग) सूत्रधारः घ) भरतवाक्यम्

VIII. **प्रदत्तभागात् क्त्वान्तल्यबन्ततुमुन्नन्तानि अव्ययानि चित्वा लिखत –** (1×3=3)

दुर्योधनाज्ञां स्वीकृत्य भृत्यः मन्त्रशालां रचयति। दुर्योधनः मन्त्रशालां गत्वा उपविष्टवान्।
तस्य मनसि सेनापतिं चिनोतुम् इच्छा आसीत्।

IX. **अधः प्रदत्तं श्लोकं पठित्वा आस्वादनटीकां लिखत :–** (4)

शकटं मधुसूदनस्य दृष्ट्वा चरणोदञ्चनविभ्रमेण भग्नम्।
अथ वारिनिधेर्विवेश गर्भं स्वरथस्यापि विशङ्क्य भङ्गमर्कः।।

X. **कृष्णस्य दौत्यं प्रति उपन्यस्यत –**(सूचनाः–दायाद्य विभज्यताम्।ते जनकः कथं राज्यं लभेत।अलं तन्मद्दोषतो ज्ञातुम्। तिष्ठतु तावदस्मद्गतः परिहासः। न जानीषे अर्जुनस्य बलपराक्रमम्। पाण्डवाः राज्यं हरिष्यन्ति।)(8)

XI. **सूचनानुसारं दुर्योधनस्य चित्रपटदर्शनम् उपन्यसत।** सूचनाः – राहुवक्त्रान्तरगता चन्द्रलेखेव। गाण्डिवज्यां समाकर्षति। मृगपोतौ हरिमिव अभिप्रयातौ। युधिष्ठिरः निवारयति। गान्धारराजः काक्षेण पश्यति। (8)

XII. **प्रदत्तं गद्यभागं मातृभाषया अनुवदत –** (5)

अहं द्वादशकक्ष्यायां पठामि। अद्य संस्कृतपरीक्षां प्रचलति। एषा सरला परीक्षा। संस्कृतभाषा उत्तमा भाषा भवति। एतदनन्तरमपि अहं संस्कृतं पठिष्यामि।

XIII. **प्रदत्तेषु भवतः इष्टतमः श्लोकः क इति सयुक्तिकं लिखत –** (4)

1. अतस्तदुच्छेदविधौ विनिद्राः यतध्वमद्यैव बलानुरूपम्।
   नखाग्रलाव्यस्तरुरङ्कुरात्मा परश्वधस्यापि ततोऽतिभूमिः।।
2. वदनं मधुसूदनः कराभ्यां चरणांगुष्ठमुपानयत् पिपासुः।
   गळितेव ततस्सुरस्रवन्ती नखमुक्तामणिदीधितिच्छलेन।।
3. परितस्फुरता नवेन सन्ध्यामहसा पल्लवपाटलेन लिप्ताः।
   पतिता इव पावके विरेजुः ककुभो दुस्सहभानुविप्रयोगात्।।

XIV. **संस्कृतभाषया अनुवदत –** (1×3=3)

1.എന്റെ രാജ്യം ഭാരതമാണ്. **2**.ഇവിടെ ഉത്തമസംസ്ക്കാരം ഉ്. 3.ഇതിനാശ്രയം സംസ്കൃതമാണ്.

XV. **त्वम् अपि सज्जय कर्ण! कर्णौ।** **1**.अत्र अव्ययपदं किम्? **2**.संबोधनापदं किम्? (1×2=2)

XVI. **श्लोकं पठित्वा अधः प्रदत्तानां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखतः–** (1×4=4)

दानेन पाणिर्नतु कङ्कणेन मानेन तृप्तिर्नतु भोजनेन।
स्नानेन शुद्धिर्नतु चन्दनेन ज्ञानेन मुक्तिर्नतु मुण्डनेन।।

1. पाणिः कथं शोभते? **2.**भोजनेन किं न लभ्यते? **3.**शुद्धिः कथं लभ्यते? **4.**ज्ञानेन किं लभ्यते?

XVII. **राहुवक्त्रान्तरगता चन्द्रलेखेव शोभते। अत्र सूचितां कथां लिखत –** (5)

सूचनाः – क्षीरवारिनिधेः मथनम् । असुराणाम् अमृतापहरणम् । विष्णोः मोहिनीरूपम् । सिंहिकेयस्य अमृतपानम् । सूर्यचन्द्रयोः द्वारपालकत्वम् । सिंहिकेयस्य शिरच्छेदः । चन्द्रं प्रति तस्य कोपः ।